

BOEKBESPREKINGEN

P. Berckmans, C. De Vocht en J. Van Houtte, **Adoptie. Een rechtssociologische benadering.**

Studies en Documenten 17, C.B.G.S., Ministerie voor Volksgezondheid en het Gezin, Brussel, 1981.

Het fenomeen van de adoptie, door de auteurs van deze studie gedefinieerd als "... het instituut waarbij tussen één of twee volwassen personen en een andere – doorgaans minderjarige – persoon een ouder-kind relatie wordt gecreëerd waaraan rechtsgeldigheid wordt verleend" (blz. 13), mag zich de laatste jaren over een groeiende belangstelling verheugen. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat het adoptiecijfer de laatste decennia een sterk stijgend verloop kende.

Aan deze studie liggen twee doelstellingen ten grondslag. Enerzijds wordt gepoogd, aan de hand van een analyse van gerechtelijke dossiers en interviews met adoptanten, de adoptieproblematiek in kaart te brengen (sociografie van de adoptie). Vooral vragen naar de socio-demografische kenmerken van adoptanten en geadopteerden staan hier in het centrum van de belangstelling. Anderzijds wordt getracht na te gaan in hoeverre de doelstellingen van de in België thans vigerende adoptiewet in de praktijk teruggevonden worden. Daarbij maakt men gebruik van de gegevens van het onderzoek dat de auteurs verrichtten (sociologie van de adoptie).

In deel I van deze studie (het onderzoekskader) situeren de auteurs de adoptieproblematiek, bespreken zij kort de voornaamste bevindingen van hun vooronderzoek, werken zij de doelstellingen van hun onderzoek uit en verschaffen zij enige uitleg bij hun onderzoeksmethodologie.

Van bij het begin wijzen zij erop dat het benaderen van adoptie als een mogelijkheid waardoor een kinderloos echtpaar een gezin kan stichten een veel te enge zienswijze is. In dit verband dient een onderscheid gemaakt tussen drie verschillende adoptieproblematieken. Naast de doorgaans als typische adoptieproblematiek beschouwde heterofamiliale adopties, waarbij aan meestal onvrijwillig kinderloze echtparen de mogelijkheid geboden wordt een kind in hun gezin op te nemen zodat een feitelijke en juridische band gecreëerd wordt, zijn er de endo-familiale adopties. Dit zijn adopties binnen een familiaal verband, b.v. de adoptie van een kind, na overlijden van zijn ouders, door familieleden of de adoptie van een kind door een 'nieuwe ouder' binnen een tweede huwelijk. In deze gevallen wordt een feitelijk bestaande band tot een juridische omgevormd. Ten slotte zijn er de regularisaties waarbij aan een natuurlijke band een rechtsgeldig karakter gegeven wordt (wat o.m. het geval is voor kinderen buiten een huwelijk geboren).

In overeenstemming met wat in sociologische literatuur als een constante kan beschouwd worden is de bevinding van de auteurs dat het vastleggen van bestaande familiale relaties tot één van de belangrijkste functies van het adoptie-instituut kan gerekend worden. Op grond van hun, via de Registers van de Burgerlijke Stand van de stad Antwerpen uitgevoerd, proefonderzoek komen de auteurs immers tot de conclusie dat niet de caritatieve (hetero-familiale) adopties, maar wel de endo-familiale en vooral regulariserende adopties de meest voorkomende zijn. Daarom kunnen ze stellen dat

door adoptie het juridisch minderwaardig statuut van bepaalde kinderen kan opgeheven worden en gelijkgesteld worden aan dat van wettig geboren kinderen. Daarmee is nogmaals aangetoond dat de differentiatie naar adoptietype van primair belang is voor het benaderen van de adoptierealiteit. Aan de basis van elk van de drie onderscheiden adoptietypes ligt immers een zowel voor de geadopteerde als voor de adoptant andere problematiek ten grondslag.

Ten einde de eerder rudimentaire en fragmentaire informatie in officieel geregistreerde statistieken over adoptie op te vangen en mede met het oog op een sociografische voorstelling en (rechts)sociologische analyse van het adoptiegebeuren als een sociaal en juridisch fenomeen werd door de auteurs een onderzoek verricht. Daarbij werden meer dan 2000 gerechtelijke dossiers (afkomstig uit drie gerechtelijke arrondissementen uit de periode 1972-1976) doorgelicht waarbij zowel identificatiegegevens van bij de adoptie betrokken partijen als juridische data verzameld werden. Deze gegevens werden aangevuld met interviews met adoptieve milieus.

In deel II ligt – zoals eerder vermeld – het accent op het descriptieve aspect. Uit de talrijke kwantitatieve gegevens die omtrent de bij de adoptie betrokken partijen, alsmede omtrent het verloop van de rechtgang, gepresenteerd worden, komen de auteurs tot de bevinding dat het adoptie-instituut geen homogeen sociaal instituut is. Hiermee bedoelen zij dat de kenmerken van adoptant en geadopteerde (en eveneens de processuele kant van de zaak) nogal verschillen naar en een weerspiegeling zijn van de onderscheiden adoptieproblematieken. Zo komen regularisaties meer voor in milieus behorend tot de lagere socio-professionele categorieën terwijl het heterofamiliaal adoptief milieu meer teruggevonden wordt bij nagenoeg uitsluitend gehuwde paren, vaak behorend tussen sociaal meer begoede middens. De auteurs vermelden tevens verschillen tussen geadopteerde kinderen wat hun adoptieproblematiek betreft: “Een geregulariseerd adoptief kind is twee à zeven jaar oud, Belg en heeft het statuut van een erkend kind. Een endo-familiaal adoptief kind is ouder dan zeven jaar, ook van Belgische nationaliteit maar een wettig kind. Daarnaast is er het gemiddeld heterofamiliaal adoptief kind als een niet-erkend natuurlijk kind dat bij zijn adoptie tussen nul en zeven jaar oud was en uit de E.G. komt of uit een Aziatisch land” (blz. 79).

Hoofdbrok van deze studie vormt de sociologische doorlichting (deel III). Met de adoptiewet van 21 maart 1969 als vertrekpunt wordt nagegaan of de hooggespannen verwachtingen van deze wet ook weerspiegeld worden in de werkelijkheid, hier weergegeven door de zelf verzamelde gegevens over de periode 1972-1976. Met de bedoeling de jeugdbeschermingsgedachte, waarin de behoeften en belangen van het kind centraal staan, definitief gestalte te geven in de adoptiewetgeving, trachtte de wetgever in 1969 vooral het aantal caritatieve adopties te bevorderen. Daarom kwam het hoofdaccent van de wet van 21 maart 1969 vooral te liggen op de lotsverbetering van verlaten en verwaarloosde kinderen. Wat de sociologische doorlichting van de wet betreft spitst de analyse zich toe op twee niveaus. Op macroniveau gaan de auteurs na in hoeverre de adoptiewet het sociaal probleem van de verwaarloosde jeugd in België helpt oplossen. Op microvlak wordt getoetst of adoptie leidt tot een verbetering van het individueel belang van de geadopteerde.

statuut als tot de opname in een stabiel gezinsmidden van de geadopteerde, dan blijkt de adoptie echter te falen als een oplossing voor het sociaal probleem van de verwaarloosde en verlaten kinderen. De cijfers tonen immers aan dat, alhoewel de wetgever zijn hoop stelde op een toename van het aantal caritatieve adopties en de adoptiecurve sindsdien wel een stijgend verloop vertoonde, het aandeel van de heterofamiliale adopties in het totaal aantal adopties een terugloop kende. Derhalve kan bezwaarlijk gesproken worden van een integratie van de adoptiewetgeving in het globale jeugdwelzijnsbeleid.

In het tweede gedeelte van hun sociologische doorlichting pogen de auteurs een verklaringsmodel op te stellen voor de discrepanties tussen de wetgevende doelstellingen en de sociale werkelijkheid. Hier worden een aantal stellingen naar voren geschoven zoals : adoptie is een adoptant-dominant rechtsinstituut. De primaire bedoeling van de wetgever met adoptie een kindgericht instituut in te richten verdwijnt naar de achtergrond omdat de kindgerichtheid ondergeschikt wordt gemaakt aan de belangen van de adoptant. Daarbij streven adoptanten naar de verwezenlijking van een modaal gezin, d.w.z. een gezinsstructuur zoals door de wetgever voorgehouden en bestaande uit drie elementen : een huwelijk, kinderen en een tijdselement (het hebben van kinderen gebeurt binnen het huwelijk). Adoptanten streven ernaar deze drie elementen (waarvan minstens één ontbreekt) voor henzelf te verwezenlijken. Adoptie blijkt bij sommige adoptanten dus eerder de functie te vervullen van middel tot het vormen van een modaal gezin. Meteen wordt het klaar dat door de dominantie van de adoptant de belangen van het adoptief kind secundair worden. Ondanks de adoptantdominantie en het streven naar een modaal gezin door adoptanten behoudt adoptie voor het adoptief kind een individuele oplossingswaarde, bestaande uit twee componenten : de verbetering van het juridisch statuut en het bezorgen van een gezinsmilieu.

Tot slot van deze studie formuleren de auteurs een aantal voorstellen om de oplossingswaarde van de adoptiewetgeving voor het vraagstuk van de verlaten jeugd te verhogen. De hoop om in de toekomst deze problematiek te verhelpen moet niet alleen gevestigd worden op de hervorming van de adoptieregeling maar dient zich evenzeer te concentreren rond een nieuw en actief gevoerd adoptiebeleid, waarbij vooral moet gestreefd worden naar een verruiming van het aanbod door de toegang tot de hoedanigheid van adopteerbaar kind te vergemakkelijken terwijl kandidaat-adoptanten ook meer het jeugdbeschermingsperspectief moet worden bijgebracht waardoor de lotsverbetering van instellingskinderen kan bereikt worden.

Alles bij elkaar genomen hebben we hier te maken met een zeer degelijke studie. Rechtssociologische studies die een maatschappelijk relevant probleem als de adoptie op originele wijze benaderen en daarbij gebruik maken van een variëteit aan statistisch materiaal en die uitgevoerd worden met de nodige zin voor nuancering zijn immers vrij zeldzaam. Deze studie vormt daarop een uitzondering. Ondanks de complexiteit van het studieobject en de veelheid van onderzoeksgegevens, die de analyse op een nuttige wijze completeren, resulteerde de rapportering echter niet in een detailistisch uitschrijven van de onderzoeksbevindingen wat de leesbaarheid ten goede komt. Alleen al om deze kwaliteit kan gesteld worden dat dit werk een opmerkelijke verschijning is en om die reden een ruime verspreiding verdient.

Wilfried Dumon, Het profiel van de vreemdelingen in België.
Davidfonds, Leuven, 1982 (144 blz., 185 fr.).

Het profiel dat Dumon van de vreemdelingen in België schetst, is vooral een poging om het cijfermateriaal over vreemdelingen in ons land af te zetten tegenover de totale bevolking.

Zoals bij het inventariseren van elke sociale problematiek stelt zich ook hier een dubbel probleem, namelijk dat van de definitie (wie tellen we als vreemdeling?) en dat van de bepaling van het telmoment.

Beide bieden de gebruiker een grote manipulatiemogelijkheid. We nemen verder echter aan dat een wetenschapper zich daaraan niet bezondigt.

De globale cijfers over het aantal vreemdelingen in ons land worden gehanteerd om een beeld op te hangen van haar evolutie en haar geografische spreiding (hoofdstuk 2) en om enkele karakteristieken als nationaliteit, leeftijd en sex-ratio aan te geven (hoofdstuk 3).

Terugblikkend op deze hoofdstukken vraag ik me af waarom Dumon, of het Davidfonds, er aan gehouden hebben om hun "profiel" nu te laten verschijnen. Doordat er gewerkt wordt met oude volkstellingsgegevens (de nieuwe gegevens van 1980 zijn nog niet beschikbaar) en met een enquête die ondertussen toch ook al weer 5 jaar oud is, moeten de konklusies een zeer vage formulering krijgen: "er is op dit ogenblik iets aan 't gebeuren met de groep vreemdelingen in België", dit zonder dat kan aangegeven worden wat dit dan wel mag zijn. Daarvoor zullen we moeten wachten op het volgende boekje.

Ik meen echter dat er nog een tweede reden is voor die vaagheid, nl. het feit dat de analyse weinig diepgaand is. Als in 1978 het migratiesaldo van vreemdelingen negatief is dan wordt het interessant om nog iets meer dan de nationaliteit van deze migranten te kennen. Voor de rest van het verhaal is het dan belangrijk te weten of de 'vertrekkers' Belgische vreemdelingen (tweede en verdere generaties) zijn dan wel vreemdelingen die hier maar kort verbleven.

Kan men voor de eerste drie hoofdstukken stellen dat het materiaal verouderd is, dan geldt voor het vervolg dat er eigenlijk nauwelijks materiaal is om een profiel te schetsen. Voor het economisch hoofdstuk is er nog het minst van al. Er is bijvoorbeeld toch het materiaal van Martens (25 jaar wegwerparbeiders) en van Haex, Martens en Wolf (Arbeidsmarkt, discriminatie, gastarbeid). Maar volgens Dumon heeft "dit onderzoek, om een aantal redenen, iets minder aandacht gekregen dan het wellicht verdiende". Wat dit dan ook moge betekenen, maar het laat Dumon in ieder geval toe om er enkele bladzijden uitvoerig uit te citeren.

Hoe verder we lezen hoe meer dit gebrek aan materiaal opvalt. Zo komt Dumon in het hoofdstuk 5 over huisvesting tot de merkwaardige verwachting dat het meest direct effect van een indirect beleid te verwachten is. De rest is 'sleutelen aan huisvestings- en vestigingsproblematiek'.

Ik denk dat vooral de 'anonieme' eigenaars van huurhuizen voor vreemdelingen het daarmee eens zullen zijn, terwijl ik voor mijn part meer verwacht van een toepassing van het strafrecht.

Een hoofdstuk over cultuur (6) en vertegenwoordiging van vreemdelingen (7) sluiten het boek af. In het zicht van de konklusies verlaat Dumon daar de stoel van de neutrale wetenschapper om Amicales en Grijze Wolven gelijk te stellen met infiltrerende groepen van uiterst rechtse, zoniet fascistische signatuur.

Ik had Dumon daarmee graag zien wachten tot de konklusies zelf. Dan had hij het te voeren beleid wat meer kunnen 'profileren', vooral dan naar de groep Turken en Marokkanen (waartegenover we het meest vreemd staan) en naar de hier geboren jongeren (de jongeren tussen twee kulturen waardoor ze juist heel moeilijk komen te zitten) toe.

Jef VERRIJDT

H. Kreutz, F.D. Heyt, Sociologie van de jeugd.
Het Wereldvenster, Bussum, 1981 (217 blz.).

Deze bewerkte en – volgens de auteur – aanzienlijk gewijzigde versie van "Soziologie der Jugend" heeft een dubbele bedoeling :

- via een poging tot ideologiekritiek op het jeugdbegrip, de sociale bepaaldheid en de functie ervan verduidelijken.
- de aansluiting realiseren van de "speciale", voornamelijk technische en fragmentaire, jeugsociologie met de algemene sociologische theorie d.m.v. een kritisch overzicht van de belangrijkste sociologische theorieën m.b.t. de verklaring van de positie van de jeugd in de maatschappij.

Deze beide doelstellingen leiden ertoe dat de auteur de visie bekritiseert die de jeugd-sociologie als een onderdeel van de algemene socialisatietheorieën beschouwt en waardoor het jeugdonderzoek a priori functioneel wordt voor één of andere machts-elite.

De burgerlijke opvattingen over de jeugd stellen bepaalde psychische eigenschappen voorop, die als karakteristiek voor die bepaalde leeftijd worden omschreven. Deze instituering van de jeugd als een specifieke leeftijdsfase vervult een aantal maatschappelijke functies (oplossing van statusproblemen). Uit de instelling van een afzonderlijke jeugdfase vloeide het ontstaan van een jeugdkultuur voort. Daardoor kan de sociale controle op een indirecte wijze worden uitgeoefend en wordt het jeugdigheidsbegrip tot de groep der volwassenen uitgebreid.

Ondanks het feit dat de marxistische auteurs de klassepositie van de jongeren belangrijker achten dan hun leeftijd nemen de arbeiders tegenover de jeugd een even ambivalente houding aan als de burgerij. Het bestaande ressentiment geeft zelfs niet zelden aanleiding tot intraklassekonflikten.

Er kan slechts van een eigen jeugdbewustzijn worden gesproken vanaf de ontwikkeling

van de subcultuur van de jeugd na de tweede wereldoorlog. Het jeugdbegrip dat de jongeren zelf hanteren is afhankelijk van de ideologische concepties van de volwassenen maar is er geen kopie van.

Voor het overzicht van de makrosociologische theorieën vangt de auteur aan met de funktionalistische benadering en het werk van S.N. Eisenstadt met zijn leeftijdsspecifieke roldisposities en de funktionele noodzakelijkheid van complementaire en diffuse leeftijdsfasen. De analyse loopt uit in een globale kritiek op de "problematiek van de funktionalistische argumentatie" m.b.t. de toekenningswijze van sociale posities en het gebrek aan historische situering van de uitgewerkte hypothesen.

Voornamelijk op basis van het werk van K. Mannheim en H. Schelsky worden de theorieën van sociale verandering en generatievorming besproken. Daaruit konkludeert de auteur dat een generatie gevormd wordt op basis van drie elementen : de historische gebeurtenissen in de jeugd jaren, de psychosomatische ontwikkeling, de definitie van de jeugdfase in de westerse industriestaten (partiële subcultuur).

Gezien de ondergeschikte betekenis die de marxistische auteurs, o.a. H. Lessing, aan het jeugdbegrip toekennen, kan er niet gesproken worden van een historisch-materialistische jeugdtheorie. Aanzetten daartoe worden de laatste tijd wel gedaan vermits bepaalde auteurs een eigen jeugdfase erkennen op basis van de uitgebreide reproductiewijze in de moderne industriële samenlevingen.

Binnen de beschouwde socialisatietheorieën besteedt de auteur een bijzondere aandacht aan de sociologische socialisatietheorieën met de theorie van T. Parsons. De auteur is van mening dat Parsons uitspraken over de functie van de peergroups een belangrijke bijdrage tot de jeugdsociologie kunnen leveren. De specifieke uitwerking van de sociologische dimensie van het ontwikkelingsproces biedt een basis voor de opstelling van een paradigma m.b.t. de ontwikkelingen in de kindertijd en de jeugd maar moet worden aangevuld met een beschouwing van sociale klasseverschillen en de interactie van het gezin met andere socialisatieagenten.

De sociaal-psychologische veldtheorie wordt verdienstelijk geacht voor het schetsen van de omstandigheden die tot jeugdspecifiek gedrag aanleiding geven. De bijdrage van de cultureel-antropologische benadering wordt gesitueerd in de bestudeerde relatie tussen enerzijds variërende gezinsstructuren en definities van geslachtsrollen en anderzijds de socialisatie.

Fenomenologie en symbolisch interaktionisme vormen een goede basis voor het doorgronden van de subculturele betekenisamenhang van de interacties tussen leeftijdsgenoten waardoor de jeugdkulturen vorm krijgen en de sociale afstand tussen jongeren en ouderen toeneemt.

De synthese van de psychoanalyse en de kognitieve psychologie wordt door de auteur aangehaald wegens de voorgestelde verklaring van de waardenprevalentie van de jongeren op basis van de diskrepantie tussen in differentiële ontwikkelingsstadia verkerende elementen van de persoonlijkheid.

Deze waardenprevalentie gebruikt de auteur als uitgangspunt voor een makrosociologische analyse van de rol van de jeugd in de moderne samenleving. Het streven naar consistentie tussen het waardensysteem en de gedragspatronen situeert de functie van de jeugd in het helpen voorkomen of oplossen van een toestand van anomie.

Het boek is in eerste instantie een overzichtsboek. Voor de behandeling van de diverse aangehaalde perspectieven en theorieën is er meer in de breedte dan in de diepte gewerkt. Soms wordt de lezer zelfs overladen met theoretische uitspraken en feitenmateriaal waarvan de relevantie in het licht van de bedoeling van de auteur niet altijd duidelijk is.

De aangehaalde theoretische perspectieven worden niet geïntegreerd in een algemene visie op de positie en de rol van de jeugd in de hedendaagse maatschappij. De in dat verband voorgestelde makrosociologische analyse die uit diverse theoretische gezichtspunten zou gedistilleerd zijn is eerder fragmentair en uiterst eclectisch.

Het boek kan worden aangeraden aan diegenen die zich — zonder alle relevant literatuur door te nemen — een beeld willen vormen van de bestaande opvattingen en theorieën m.b.t. de jeugd en is verdienstelijk door de aangehaalde ideologiekritiek — al is die dan tot een poging beperkt gebleven — die de maatschappelijke bepaaldheid van de jeugdfase aangeeft.

Micheline SCHEYS

ONTVANGEN PUBLICATIES

De vermelde publicaties kunnen later nog uitvoerig worden besproken.

Godsdienstsociologie en zingevingssystemen

**Karel Dobbelaere, *Secularization : A Multi-Dimensional Concept.*
Current Sociology, 29, 2, Sage Publications, 1981.**

Deze aflevering van *Current Sociology* is volledig gewijd aan een trendrapport over het onderzoek van en de theorievorming omtrent secularisering. De auteur maakt eerst een kritische inventaris op van de verschillende betekenissen waarin het begrip 'secularisering' wordt gebruikt. Hij onderkent daarin drie groepen van betekenissen die elk een belangrijke dimensie vatten van het sociaal-cultureel proces dat met de term 'secularisering' wordt aangeduid : secularisering als de differentiatie van sociale instellingen en de teloorgang van een overkoepelende religieuze zingeving, secularisering als de achteruitgang van de godsdienstpraktijk en de afzwakking van de integratie van de bevolking in godsdienstige organisaties en de interne secularisering of de veranderingen die zich in de godsdiensten zelf hebben afgetekend.

Elk van die dimensies wordt dan, aan de hand van bestaande theorievorming en beschikbare onderzoeksbevindingen, verder uitgewerkt en gedocumenteerd. Verschillende begrippenkaders, stellingen, hypothesen en interpretaties worden daarbij met elkaar geconfronteerd.

Bevolkingssociologie

W. Dumon en K. Matthys, **OCDE, Système d'Observation Permanente des Migrations (SOPEMI) Belgique 1980-1981.**

Sociologisch Onderzoeksinstituut K.U.Leuven, 1981 (71 blz., 150 BF).

OCDE, **Système d'observation permanente des migrations (SOPEMI) 1981, OCDE, Parijs, 1982.**

Het eerste van deze rapporten bevat de Belgische bijdrage tot het SOPEMI-rapport, met als hoofdstukken :

1. Flux migratoires ;
2. La population étrangère et celle vivant à l'étranger ;
3. Emploi des étrangers ;
4. Etablissement dans le pays hôte ;
5. Retour dans les pays d'origine ;
6. Remises et épargne ;
7. Etudes rétrospectives et prospectives ;
8. Bibliographie.

Het tweede rapport brengt de gegevens van de verschillende rapporterende landen samen.

Onderwijsociologie / Sociale stratificatie

Mark Elchardus, Marcel Geivaerts en Monika Malta, **De achterhoede als pionier.**

Studiereeks Tijdschrift V.U.B., Brussel, 1982 (265 blz., 300 fr.).

De publicatie bevat het verslag van de evaluatiestudie van het speciaal begeleidingsprogramma voor werkstudenten die in 1975 in de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Brussel werd opgezet. Via een enquête bij de werkstudenten, de studiestakers en de leden van het wetenschappelijk en onderwijzend personeel, wordt nagegaan wie werkstudent wordt, of het programma nieuwe kansen schept voor groepen die moeilijk toegang hebben tot de universiteit, welke de slagingskansen zijn van de werkstudenten, wat de werkstudenten van de universiteit en van hun opleiding verwachten ... De verschillende onderzoeksbevindingen worden vanuit twee invalshoeken benaderd en geïnterpreteerd :

1. In welke mate heeft het programma haar doelstellingen (het bieden van tweedekansonderwijs op universitair niveau en het toegankelijk maken van de universiteit voor tewerkgestelde personen) bereikt ?
2. Hoe kan de ervaring die in het programma werd opgedaan, worden gebruikt bij de uitbouw van een Open Universiteit, d.w.z. van een organisatievorm die volwaardige permanente vorming, bij- en herscholing en tweedekansonderwijs op universitair niveau mogelijk maakt.

Gezondheid

Health and Economy.

Van Loghum Slaterus, Antwerpen-Deventer, 1981 (206 blz., 595 fr.).

In deze bundel vindt men de bijdragen aan "The International Symposium : Health and Economy" dat werd georganiseerd op de U.I.A. op 17 en 18 april 1980.

Inhoud

- R. CLARA, introduction ;
P. DE SCHOUWER, Official Opening ;
A.J. CULYER, Economics, Health and Health Services ;
W. HOLLAND, Health Indicators ;
B. HORISBERGER, The concept of Multi-Dimensional Cost-Efficiency Analysis in the Assessment of Benefit of Drugs ;
Y. NUYENS, Health Economics and Primary Health Care ;
A. PRIMS, Consumption of Hospital Services ;
L. DELESIE, Chronic and Acute Care ;
D. DELIEGE, The Place of Health Economics in the Belgian Context ;
B. HUYGHE, The Consumption of Medicines in Belgium between 1970 and 1978 ;
G.H. MOONEY, Cost-Benefit Analysis in Health Care : simply fashionable or genuinely feasible ;
L. GROOT, Scientific Research in Health Economics ;
W. ROGIERS, Health Economics : Problem for training and policy.

Welzijnssociologie

Leen Vanaerschot, Samenlevingsopbouworganisaties, makers van een aparte wereld.

Reeks Strategieën voor Samenlevingsopbouw, Departement Politieke en Sociale Wetenschappen, Universitaire Instelling Antwerpen, Wilrijk, 1981.

Dit rapport brengt verslag uit over een onderzoek van de strategieën die samenlevingsopbouworganisaties ten overstaan van hun omgeving volgen. Het onderzoek wordt door de auteur zelf omschreven als "een wat breed uitgevallen case-study". Het steunt op interviews met bevoorrechte getuigen. Op basis daarvan wordt nagegaan hoe de opbouworganisaties hun omgeving structureren, welke samenwerkingsverbanden tot stand komen en welke strategieën worden aangewend.

RECENTE NEDERLANDSE BOEKEN

Filosofie

L.W. Nauta, De gerealiseerde utopie en andere sociaal-filosofische stukken.
Van Gennep, Amsterdam, 1981 (155 blz., f. 19,5).

In dit boek wordt gepleit voor een grondige herziening van de marxistische theorie in het licht van de veranderingen die zich in het kapitalisme hebben afgetekend en de ervaring van de socialistische en communistische staten. Het bevat de volgende stukken : De gerealiseerde utopie ; Sartre en de dialectiek ; Het marxisme en de filosofie van Habermas, Theorie en praxis bij Marcuse ; Over gelijkheid en solidariteit ; Ethiek en maatschappelijke verandering.

Cultuur

H.P.M. Adriaansens en A.C. Zijderveld, *Vrijwillig initiatief en de verzorgingsstaat, cultuursociologische analyse van een beleidsprobleem.* Van Loghum Slaterus, Deventer, 1981 (172 blz., fr. 465).

In dit boek wordt de ontwikkeling van de verzorgingsstaat besproken. Er is een bijzondere aandacht voor de uitbreiding van de aanspraken en de rechten en voor de professionaliserings- en bureaucratiseringstendenzen. De auteurs onderkennen de groei van een nieuw en 'immoralistisch' ethos, nl. het consumentisme: het streven naar directe emotionele gratificaties zonder rekening te houden met de gemeenschapsbelangen. Zij bespreken dat ethos en exploreren de rol die het speelt in het functioneren van de verzorgingsstaat.

Kunst en letteren

Bert Vanheste, *Literatuursociologie, theorie en methode.* Van Gorcum, Assen, 1981 (330 blz., f. 39,5).

In dit boek wordt gepoogd de ontwikkeling van de literatuursociologie te inventariseren en te ordenen. Op basis van de inzichten van de communicatie- en literatuurwetenschap wordt een theorie ontwikkeld en een methode opgezet. De methode steunt op inhoudsanalyse en moet uiteindelijk leiden tot gefundeerde uitspraken over de functie en de invloed van het literaire werk.

Godsdienst

J.P.A. van Vugt, *Godsdienst en kerk in Nederland 1945-1980, Een geannoteerde bibliografie.* Baarn, Nijmegen, 1981 (400 blz., f. 45).

Deze bibliografie geeft een overzicht van de sociaal-wetenschappelijke en historische literatuur over de godsdienstige en kerkelijke ontwikkelingen in Nederland sinds 1945. Zij bevat 605 titels die allemaal voorzien zijn van een korte omschrijving van het onderwerp en van de inhoud. Als ingangen op de bibliografie staan de gebruiker een auteursregister en een gedetailleerd onderwerpenregister ter beschikking. In de inleiding (15 blz.) wordt een overzicht gegeven van het godsdienstsociologisch onderzoek in Nederland.

Communicatie / Sociaal werk

A. Eppink, *Cultuurverschillen en communicatie, problemen bij hulpverlening aan migranten in Nederland.* Sociale en culturele Reeks, Samsom, Brussel, 1981 (310 blz., f. 32,5).

beelden en van de communicatieproblemen die daaruit voortvloeien. Het gaat dan na hoe communicatieproblemen en interpretatiefouten kunnen ontstaan in het contact tussen de Nederlandse hulpverlener en de 'allochtonen'. De culturele inkleding van de hulpvraag wordt in dit boek herkenbaar gemaakt in de vorm van geënceneerde gesprekken gebaseerd op praktijkervaring in de maatschappelijke dienstverlening.

Leeftijdsgroepen

G.P.A. Braam, J.A.I. Coolen en J. Naafs, Ouderen in Nederland, sociologie van bejaarden, bejaardenzorg en -beleid.
Serie Sociologie, Samsom, Brussel 1981 (357 blz., f. 44,75).

In dit boek wordt een beeld geschetst van de leefsituatie van de ouderen. De problemen die daarbij aan het licht komen (bv. eenzaamheid en de zwakke positie als consument) worden afzonderlijk behandeld. De demografische ontwikkeling wordt bekeken in het licht van de mogelijke toekomstige sociale problemen die zij voor gevolg kan hebben. De auteurs gaan dan na hoe het overheidsbeleid daarop inspeelt.

Demografie

Marie-Louise den Bandt, Vrijwillig kinderloze vrouwen. Verkenning rond een keuze.
Nederlands Interuniversitair Demografisch Instituut, Van Loghum Slaterus, 1982 (378 blz., fr. 745).

Dit boek is het verslag van een onderzoek dat werd uitgevoerd in het kader van het Nationaal Programma Demografisch Onderzoek. Men wilde inzicht verwerven in de achtergronden en de motieven van de vrijwillig kinderlozen. Daartoe werden vrijwillig kinderloze vrouwen vergeleken met vrouwen die nog twijfelden of zij al dan niet kinderen wilden, vrouwen die het krijgen van kinderen uitstelden en een controle-groep van moeders (in het totaal 158 vrouwen). Het verslag van het onderzoek wordt voorafgegaan en ondersteund door een literatuurstudie betreffende de verschillen in de sociale rollen van mannen en vrouwen in onze samenleving.

Ruimte en gedrag

**H.J.P. Timmermans, Ruimtelijk consumentengedrag, detailhandelstructu-
ren en distributieplanning.**
Bohn, Scheltema en Holkema, Utrecht, 1981 (195 blz., fr. 530).

In dit boek wordt in een beknopt bestek een inleiding in de geografie van de detailhandel gegeven. De nadruk ligt daarbij op een bespreking van de belangrijkste theorieën, modellen, concepten, benaderingswijze en resultaten van empirisch onderzoek.

Politiek

Dik de Heer, Politicologische literatuurgids, Bibliotheek en Documentatie. Van Loghum Slaterus, Deventer, 1981 (216 blz., 625 fr.).

Deze literatuurgids bevat een overzicht van de belangrijke politicologische literatuur uit binnen- en buitenland. De besproken literatuur wordt verdeeld over acht hoofdstukken : Algemene naslagwerken, Politicologie algemeen, Politieke theorie en methodologie, Politieke filosofie, Politiek ideologieën, Politieke stelsels, Politieke processen, Internationale betrekkingen.

Het overzicht bevat ruim 1200 titels waarvan de meeste van commentaar zijn voorzien. Naast de indeling in hoofdstukken biedt deze literatuurgids een auteursregister, een titelregister van tijdschriften en anonieme publicaties en een onderwerpenregister.

J.M.M. van Amersfoort, W.F. Heinemeyer en H.H. van der Wusten, Een wereld van staten.

Serie maatschappijbeelden, Samsom, Brussel, 1981 (243 blz., f. 39,5).

Deze inleiding tot de politieke geografie gaat niet uit van een gegeven grondgebied of territorium maar van de staat als politieke institutie. Achtereenvolgens komen de thema's staatsvorming, uitbreiding van de staatstaak, besturing van de staat en de betrekkingen tussen staten aan bod. Na een inleiding op elk thema worden ter concretisering twee korte studies gerapporteerd. Voor het thema staatsvorming zijn dat "De vorming van de Marokkaanse staat" en "De vorming van de Ierse Republiek". De uitbreiding van de staatstaak wordt geïllustreerd aan de hand van "De bestuurlijke indeling van Nederland" en "De staatskundige indeling en het russificeringsproces in de Sovjetunie". "De deconfessionalisering in geografisch perspectief : de neergang van de KVP 1963-1972" en "Democratie, stabiliteit en etnische partijen in de Derde Wereld" concretiseren het thema staatsbesturing. De externe betrekkingen krijgen ter illustratie "De binnenstaten van Afrika" en "Dakar ; politiekgeografische aspecten van haar ontwikkeling".

Politiek / Ruimtelijke ordening

P.A. Schat en J.G. Groenendijk, Macht en ruimte. Een grootwinkelbedrijf in gevecht met twee gemeenten.

Romen, Haarlem, 1982 (144 blz., f. 19,5).

Deze politiek-geografische studie geeft een beschrijving van de ruimtelijke gevolgen van politieke besluitvorming. De beschrijving steunt op een onderzoek van de reacties van de politieke overheden op de pogingen van een grootwinkel-concern om op verschillende plaatsen 'hyperstores' in te planten. De studie wil meer bepaald verklaren waarom dat op sommige plaatsen wel en op andere niet is gelukt.

Arbeid

Ad Teulings, Ondernemingsraadpolitiek in Nederland, een onderzoek naar de omgang met macht en conflict door de ondernemingsraad.

Van Gennep, Amsterdam, 1981 (239 blz.).

Na een beschrijving van de ontwikkeling van de ondernemingsraadpolitiek en van de opzet van het onderzoek brengt de auteur de ondernemingsraden in kaart. Dat wordt gedaan door o.m. de ondernemingsraadichtheid per bedrijfstak te schetsen, een beeld op te hangen van de vakbondspolitieke verhoudingen en van de recruitering en bemanning van de ondernemingsraden. Daarna wordt onderzocht hoe de ondernemingsraden omgaan met macht en conflict. De auteur komt tot het besluit dat de bereidheid tot het hanteren met machtmiddelen direct samenhangt met de aan- of afwezigheid van, vooral, een fractie van de Federatie van Nederlandse Vakverenigingen. Waar een dergelijke fractie ontbreekt is het militantisme doorgaans gering.

Sociale ongelijkheid / Emancipatie

J. Hendriks, Emancipatie, relaties tussen minoriteit en dominant.

Serie Sociologie, Samsom, Brussel, 1981 (158 blz., f. 26,90).

Dit boek gaat in op de betekenis van het begrip 'emancipatie' en op de emancipatiebeweging. De aandacht gaat daarbij naar de relatie tussen de minoriteit en de groep die centrale machtsposities bezet. De auteur schenkt achtereenvolgens aandacht aan het wankel evenwicht dat tot stand komt als de minoriteit de status quo aanvaardt en aan de situatie waarin de minoriteit de status quo openlijk verwerpt. In verband met het laatste wordt aandacht besteed aan de voorwaarden voor het ontstaan van een emancipatiebeweging en aan de fasen in de ontwikkeling naar emancipatie.

Sociale psychiatrie

M.A.J. Rommex, H. Kraan, R. Rotteveel, Wat is sociale psychiatrie, een inleiding.

Sociale en culturele reeks, Samson, Brussel, 1981 (211 blz., f. 33,75).

Dit boek wil een inleiding tot de sociale psychiatrie bieden en antwoorden op de vraag "wat is sociale psychiatrie?". In het eerste gedeelte van het boek beschrijven de auteurs de sociale psychiatrie als benaderingswijze. In het tweede gedeelte illustreren ze hoe men de sociale psychiatrie in haar praktische uitwerking kan plaatsen binnen de geestelijke gezondheidszorg. Daarbij komen ondermeer de acute hulpverlening, de planmatige verandering, de preventie en de revalidatie aan bod. Het laatste hoofdstuk is gewijd aan 'Krankzinnigenwetgeving' en de patiëntenrechten.